

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя

*Методичні рекомендації до
написання кваліфікаційних робіт з
психології*

*(для студентів спеціальності 053
“Психологія”)*

Ніжин – 2021

УДК 159.9(079.1)

ББК 88р30-25.1

К 76

*Рекомендовано кафедрою загальної та практичної психології
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
Протокол №1 від 27.08. 2021 р.*

Рецензенти:

Пануча М. В. – доктор психологічних наук, професор Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя;

Щотка О. П. – кандидат психологічних наук, доцент.

Відповідальний за випуск: Пануча М.В. – доктор психол. наук, проф.

Кошова І.В., Кресан О.Д.

К76 Методичні рекомендації до написання кваліфікаційних робіт з психології: для студентів спеціальності 053 “Психологія”. Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2021. 50 с.

ББК 88р30-25.1

© НДУ ім. Миколи Гоголя

© Кошова І.В., Кресан О.Д.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
1. КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА З ПСИХОЛОГІЇ: ТИПИ ТА ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ	7
1.1. Визначення кваліфікаційної роботи.	7
1.2. Мета і завдання написання кваліфікаційної роботи	8
1.3. Кваліфікаційна робота бакалаврського рівня (дипломна робота).	9
1.4. Кваліфікаційна робота магістерського рівня (магістерська робота)	11
2. ЕТАПИ НАПИСАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ З ПСИХОЛОГІЇ	13
2.1. Етапи організації та проведення наукового психологічного дослідження.	13
2.2. Вибір теми дослідження.	13
2.3. Обґрунтування актуальності теми, постановка мети, завдань, об'єкту, предмету, гіпотези дослідження.	15
2.4. Етап роботи над змістом теоретичної та емпіричної частин наукового дослідження.	16
2.5. Проведення емпіричного дослідження.	19
2.6. Аналіз та інтерпретація результатів. Формулювання висновків (аналітичний етап).	20
2.7. Заключний етап дослідження.	21
3. ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ, ЗМІСТУ, ОФОРМЛЕННЯ ТА ОБСЯГУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	21
3.1. Структурні компоненти кваліфікаційної роботи	21
3.2. Обсяг кваліфікаційної роботи.	22
3.3. Титульна сторінка і зміст роботи.	22
3.4. Вступна частина кваліфікаційної роботи	22
3.5. Вивчення та опис стану проблеми	25
3.6. Розділ 2. Методи та методика дослідження	28
3.7. Опис та представлення результатів	29
3.8. Вимоги до оформлення тексту кваліфікаційної роботи	31
4. ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ.	36
4.1. Підготовка студента до захисту	36
4.2. Перелік і порядок обов'язкових процедур, за умови успішного проходження яких кваліфікаційна робота допускається до захисту	36
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ:	43
Додаток 1	44
Зразок оформлення титульної сторінки кваліфікаційної роботи	44
Додаток 2	45
Зразок оформлення змісту кваліфікаційної роботи	45
Додаток 3	46
Зразок оформлення списку використаних джерел	46

ВСТУП

Навчаючись у стінах вищого навчального закладу, студенти-психологи мають нагоду випробувати свої можливості в написанні наукової роботи фахового спрямування. Студентські наукові роботи виконуються в межах завдань навчально-наукових досліджень, які заплановані в освітньо-професійних програмах та навчальних планах закладів вищої освіти.

Самостійний науковий пошук здійснюється вже на першому курсі, коли студент формує пакет літературних джерел і здійснює активну аналітичну роботу в напрямку встановлення сучасних тенденцій розвитку певної галузі наукових знань, наявних проблем теоретичного та методологічного характеру. Продуктом першої самостійної наукової роботи є літературний реферат. Більш високий рівень науково-дослідної активності студенти-психологи мають виявити на другому курсі навчання, працюючи над курсовою роботою. На старших курсах вони мають можливість удосконалити свої дослідницькі уміння й навички, вирішуючи завдання в межах дипломних робіт.

У магістратурі постає необхідність у підтвердженні кваліфікаційного рівня виконання наукових досліджень через захист магістерської роботи. Такий поступальний рух у напрямку оволодіння прийомами та засобами наукового пізнання психічної реальності орієнтований на формування важливих ознак фахової компетенції психолога. Впродовж кількох років занять у сфері наукових досліджень виникають можливості щодо розвитку творчого потенціалу особистості майбутнього дипломованого фахівця.

Виконання кваліфікаційної роботи є провідним завданням на другому (магістерському) рівні здобуття вищої освіти, а також сприяє науковому та особистісному становленню психолога на першому (бакалаврському) рівні.

Виконання кваліфікаційної наукової роботи сприяє формуванню цілеспрямованості, наполегливості, ерудованості, працелюбності. Регулярне вирішення завдань щодо організації дослідницької діяльності сприяє розвитку комунікативних якостей та організаторських здібностей. Необхідність збору емпіричних даних та їх обробки є важливим чинником формування та розвитку навичок щодо застосування науково-дослідної методології та психодіагностичного інструментарію. В цілому виконання студентами різних форм наукових робіт сприяє поглибленню,

систематизації та закріпленню теоретичних знань, набуття ними навичок самостійної обробки, узагальнення та короткого систематизованого викладу матеріалу.

Важливо ще раз наголосити на необхідності прояву студентами, які займаються науковими дослідженнями, *академічної доброчесності, самостійності та усвідомленості*. Ці якості можуть проявитися й отримати подальший розвиток за таких обставин:

- ✓ активізація самостійного вибору або формулювання пробних варіантів дослідницьких тем,
- ✓ забезпечення мотивованого вибору тем із запропонованого списку,
- ✓ дотримання і логічно обґрунтований поступальний розвиток дослідницької лінії, яка була обрана на початкових етапах науково-дослідної діяльності.

Всі форми кваліфікаційних робіт, починаючи з дипломної та закінчуючи магістерською, мають однакову схему щодо їх організації та проведення. Рукописи, в яких відображаються результати підготовчого, теоретичного та емпіричного етапів наукового дослідження, побудовані за однаковими принципами і мають універсальну структуру для всіх цих форм. У даному посібнику в загальних рисах описано всі етапи, процес та формальні моменти роботи студента-психолога з предметом наукового дослідження. Крім того, читач має нагоду ознайомитися зі специфікою організації дослідницької роботи під час виконання кваліфікаційних (дипломної та магістерської) робіт.

Це допоможе студентам з'ясувати для себе критерії, що визначають необхідний у кожному окремому випадку рівень кваліфікованого наукового викладу результатів дослідницької діяльності.

Студенти, що виконують наукову кваліфікаційну роботу, спираючись на наші матеріали, зможуть швидко зорієнтуватися у колі проблем, які будуть поставати впродовж організаційної, пошукової та виконавчої діяльності. Але для більш детального роз'яснення та уточнення теоретичних та методологічних питань, які що виникають при заглибленні у певну предметну галузь психології, варто звертатися до спеціальних літературних джерел з психології.

1. КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА З ПСИХОЛОГІЇ: ТИПИ ТА ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ

1.1. Визначення кваліфікаційної роботи.

Кваліфікаційна (дипломна) робота бакалавра і магістра¹ є самостійним теоретико-прикладним науковим дослідженням студента, що виконується відповідно до навчального плану на завершальному етапі навчання за освітньою програмою певного освітнього (освітньо-кваліфікаційного) рівня і передбачає:

- ✓ систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань з психології та застосування їх при вирішенні конкретних наукових, виробничих та інших завдань;
- ✓ розвиток навичок самостійної роботи й оволодіння методикою дослідження та експерименту, пов'язаних з темою роботи.

Якщо навчальний план допускає під час проведення підсумкової атестації *вибір* між складанням екзаменів та захистом кваліфікаційних (дипломних) робіт, то до написання та захисту кваліфікаційних (дипломних) робіт можуть допускатися студенти, які активно та результативно займалися науковою роботою (мають наукові публікації, брали участь у наукових конференціях, перемогали у всеукраїнських конкурсах наукових студентських робіт та олімпіадах).

Бакалаврська кваліфікаційна (дипломна) робота є дослідженням (розробкою) у рамках освітньої програми конкретного проблемного питання або науково-практичного (методичного) завдання з елементами наукового пошуку.

Магістерська кваліфікаційна (дипломна) робота є самостійним дослідженням (розробкою) наукової проблеми. Вона є видом академічної роботи, що систематизує набуті студентом знання та вміння у сфері психології. Кваліфікаційна (дипломна) робота магістра передбачає проведення наукових досліджень (творчих розробок) з проблем певної галузі психологічної науки. Екзаменаційній комісії обов'язково подаються

¹ Положення про випуск кваліфікаційну (дипломну) роботу студента Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя // Електронний ресурс. URL: http://www.ndu.edu.ua/storage/norm_baza/poloz_qualif.pdf

матеріали, що характеризують наукову (творчу) і практичну цінність виконаної роботи – друковані статті, методичні розробки, творчі роботи тощо.

Вимоги до засобів об'єктивного контролю ступеня досягнення кінцевої мети освітньо-професійної підготовки, зокрема, до кваліфікаційної (дипломної) роботи, визначаються галузевим стандартом вищої освіти «Засоби діагностики якості вищої освіти» для певного освітньо-кваліфікаційного рівня Бакалавр та Магістр спеціальності 053 Психологія.

Виконання й захист кваліфікаційної (дипломної) роботи дозволяють визначити рівень теоретичної і практичної підготовки студента, перевірити його здатність бути дипломованим фахівцем-психологом у межах певної освітньої програми.

1.2. Мета і завдання написання кваліфікаційної роботи

Головною метою написання кваліфікаційної (дипломної) роботи є оволодіння студентами інтегрованою здатністю розв'язувати складні завдання й проблеми в певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення дослідницько-пошукових дій на основі засвоєних за весь період навчання загальних, професійних, предметних компетентностей відповідно до вимог стандартів вищої освіти.

Кваліфікаційна робота з психології є одним із видів наукової роботи, що сприяє підвищенню теоретичного та методологічного рівня професійних знань, умінь і навичок студентів. Виконання кваліфікаційної роботи дозволяє оволодіти навичками наукової праці, систематизувати, закріпити, поглибити та розширити здобуті знання, вміння, навички щодо певного комплексу навчальних дисциплін, продемонструвати уміння самостійно і творчо вирішувати професійні завдання.

Виконуючи кваліфікаційну роботу, студент повинен продемонструвати уміння висувати наукову гіпотезу, ставити завдання дослідження, планувати і здійснювати збір матеріалу, обробляти, критично аналізувати, систематизувати, узагальнювати та інтерпретувати інформацію з теми наукового дослідження, логічно обґрунтовувати, формулювати висновки і рекомендації.

Виконання кваліфікаційної (дипломної) роботи передбачає:

- ✓ поглиблення, систематизацію та закріплення отриманих за час навчання компетентностей студента;
- ✓ розвиток здатності обирати й аналізувати наукову чи практичну психологічну проблему, робити висновки й узагальнення, застосовувати знання для вирішення конкретних наукових, виробничих та інших завдань, обґрунтовувати конкретні рекомендації, які можуть мати теоретичний і/або практичний характер;
- ✓ напрацювання й розвиток навичок самостійної роботи й творчого пошуку, в тому числі в умовах, що змінюються;
- ✓ оволодіння методикою наукових досліджень та психологічного експерименту;
- ✓ визначення рівня підготовленості випускника до майбутньої професійної діяльності, самовдосконалення й продовження навчання для здобуття наступного рівня вищої освіти.

1.3. Кваліфікаційна робота бакалаврського рівня (дипломна робота).

Дипломна робота з психології, яка виконується на IV курсі навчання, є кваліфікаційним навчально-науковим дослідженням студента, яке виконується на завершальному етапі навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем "бакалавр".

Вона може базуватися на матеріалах та творчих продуктах, які були отримані під час роботи над курсовою науковою роботою. Така дипломна робота дає можливість закріпити та розвинути дослідницькі та аналітичні навички, які були вироблені на початкових етапах дослідницької діяльності. Вона має ряд ознак, які піднімають її на вищий організаційний та процесуальний щабель порівняно з курсовою роботою:

- ✓ більший обсяг;
- ✓ вищий рівень складності наукових проблем, які підлягають вивченню;
- ✓ більш диференційовані аналітико-синтетичні операції, які застосовуються до інформаційних масивів та емпіричного матеріалу;
- ✓ глибше осмислення практичної значущості отриманих наукових результатів;
- ✓ більш свідоме ставлення до підбору методичних засобів

дослідницької діяльності;

- ✓ необхідність більш детального знання літературних джерел, присвячених обраній тематиці.
- ✓ Виконання бакалаврської роботи передбачає започаткування більш досконалої методології здійснення наукової творчості.

З оглядом на загальне положення МОН України про дипломну роботу в університеті можна охарактеризувати дипломну роботу з психології з таких позицій:

- ✓ вона передбачає систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань з психології та застосування їх під час вирішення конкретних наукових, технологічних, освітньо-виховних та методичних завдань;
- ✓ має забезпечувати розвиток навичок самостійної пошукової роботи в галузі фахової діяльності психолога;
- ✓ сприяти оволодінню методикою дослідження та експерименту, пов'язаних з темою роботи.

Виходячи з цих міністерських положень, за своїм основним змістом дипломні роботи можуть бути історичними (базуватися на ретроспективному осмисленні проблем психологічної науки та практики), теоретико- експериментальними або методичними.

Обов'язковим є виконання загальної вимоги щодо змісту дипломної роботи – витримування органічного співвідношення теоретичної та практичної частин, які разом мають скласти цілісну структуру науково-пізнавального процесу.

Дипломні роботи з психології мають виконуватися на IV курсі в межах базових дисциплін психологічного циклу фахової підготовки (освітньо-кваліфікаційний рівень "бакалавр").

Теми дипломних бакалаврських робіт з психології та їх керівники визначаються кафедрами психології й доводяться до відома студентів на початку IV року навчання (на освітньо-кваліфікаційному рівні "бакалавр"). Студенту IV курсу надається право запропонувати свою власну тему за умови її обґрунтування. В нормативних документах МОН України передбачається вірогідність зміни або уточнення теми дипломної роботи за наявною об'єктивною аргументацією, яка подається на кафедрі психології.

Далі ці зміни мають бути затвердженими розпорядженням декана не пізніше ніж за два місяці до початку державної атестації.

Дипломна робота бакалаврського рівня є однією з форм державної атестації і тому її захист проводиться на державному екзамені з психології в присутності членів Державної екзаменаційної комісії.

Під час захисту дипломної роботи випускник повинен продемонструвати ступінь сформованості вмінь та навичок щодо глибокого осмислення вивченої проблематики, комплексного використання дослідницьких методів та методик, ведення самостійного наукового пошуку, системного вивчення його результатів. У цілому виконання студентами IV курсу дипломного наукового дослідження ставить перед ними вимогу щодо вдосконалення методології творчого процесу.

1.4. Кваліфікаційна робота магістерського рівня (магістерська робота)

Магістерська робота з психології є кваліфікаційним науково-практичним дослідженням, що виконується на завершальному етапі навчання студентів за освітньо-професійною програмою підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня "магістр".

Виходячи з положення про магістерську роботу, яке затверджено в МОН України, вона як і дипломна робота, має відповідати вимозі щодо витримування органічного співвідношення теоретичної та практичної частин, які разом мають скласти цілісну структуру науково-пізнавального процесу.

Крім того, вона, згідно з офіційними нормативними документами, повинна містити науково обґрунтовані теоретичні або експериментальні результати, наукові положення і свідчити про спроможність студента самостійно проводити наукові дослідження в обраній галузі знань.

Узагальнені в магістерській роботі результати досліджень, проведених автором, повинні задовольняти такі вимоги:

- ✓ відповідати сучасному стану психологічної науки та перспективам її розвитку;
- ✓ містити науково обґрунтовані теоретичні або експериментальні результати;

- ✓ аргументовано вирішувати конкретну науково-практичну чи професійну проблему.

Отже, магістерська робота відрізняється від всіх інших розглянутих типів студентських робіт найвищим рівнем складності та відповідальності. Тут передбачається отримання творчих здобутків найбільш високого рівня, які мають базуватися на застосуванні найглибших аналітичних підходів, знань, найдосконаліших навичок дослідницької діяльності.

Під час виконання магістерської роботи важливим фактором успішного кінцевого результату є зміст та характер виробленого на попередніх етапах студентської науково-дослідної діяльності досвід. Суттєва роль тут також відводиться належному рівню знань, які можна отримати під час навчання в магістратурі.

Слід звернути особливу увагу на нормативну вимогу, згідно з якою результати досліджень, виконані на рівні магістерської роботи, повинні бути апробованими у вигляді *публікацій* у періодичних виданнях та наукових збірниках, *доповідей* на наукових або науково-практичних конференціях тощо. Це є ще одним свідченням найвищого щаблю магістерської роботи в ієрархії студентських наукових робіт.

Звертаючись до *класифікації робіт* магістерського рівня, слід зауважити, що вони, як і дипломні, можуть бути:

- ✓ історичними,
- ✓ теоретико-експериментальними
- ✓ методичними.

Згідно з нормативними положеннями, можна виділити визначальний орієнтир магістерських робіт: цілісна єдність загально-наукової та професійної підготовки майбутнього фахівця.

Теми магістерських робіт з психології та їх керівники визначаються кафедрами психології й доводяться до відома студентів на початку навчання в магістратурі (на освітньо-кваліфікаційному рівні "магістр"). Магістранту надається також можливість запропонувати свою власну тему за умови її обґрунтування. В нормативних документах МОН України передбачається можливість зміни або уточнення теми магістерської роботи.

2. ЕТАПИ НАПИСАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ З ПСИХОЛОГІЇ

2.1. Етапи організації та проведення наукового психологічного дослідження.

Робота над кваліфікаційною роботою відбувається відповідно до таких **етапів наукового дослідження**:

1. Вибір теми і формулювання дослідницького завдання: *підготовчий етап*.
2. Пошук джерел та літератури, опрацювання матеріалів: *інформаційний*.
3. Встановлення фактів, їхня верифікація: *етап реконструкції*.
4. Інтерпретація фактів, встановлення зв'язків і залежностей між подіями та явищами: *аналітичний*.
5. Написання тексту роботи: *наративний*.

Наведені етапи передбачають вивчення стану проблеми, планування дослідження, опис та представлення результатів.

Відповідно до вказаних етапів наукового дослідження, **виконання кваліфікаційної роботи** здійснюється у такій послідовності:

- Вибір теми кваліфікаційної роботи.
- Визначення об'єкта та предмета дослідження.
- Написання вступу.
- Теоретичний аналіз літератури.
- Підготовка до дослідження та його проведення.
- Оформлення кваліфікаційної роботи: компоновка підготовлених текстів у розділи, підрозділи та параграфи, написання висновків, написання та коректування кінцевого варіанту вступу.
- Коректування списку літератури, додатків.
- Оформлення титульної сторінки.

2.2. Вибір теми дослідження.

Теми робіт студенти обирають зі запропонованого кафедрою переліку, але можуть і самостійно пропонувати чи обирати теми (за умови обов'язкової консультації з керівником). Зміна теми після її затвердження не допускається.

Обираючи тему майбутньої наукової роботи, варто враховувати, що вона повинна бути достатньо актуальною та конкретною, щоб мати можливість розглянути її у межах обсягу кваліфікаційної роботи. Водночас тема повинна бути достатньо важливою, вартою уваги дослідника і, крім того, бути цікавою самому студенту. Для правильного вибору теми студент консультується з науковим керівником, який допоможе її сформулювати (у випадку її самостійного вибору), поставити цілі та завдання кваліфікаційної роботи, дасть поради щодо методики її виконання, але самостійність виконання та академічна доброчесність – головні вимоги до кваліфікаційної роботи.

Що потрібно насамперед *враховувати при виборі теми* кваліфікаційної роботи?

- ✓ Інтереси та вподобання студента.
- ✓ Рівень складності досліджуваної проблеми та реальний рівень знань, умінь і навичок студента на даному етапі навчання. Надто складні теми, теми, що не відповідають рівню фахової підготовки здобувача освіти, не сприятимуть його самореалізації як науковця.
- ✓ Можливості щодо проведення емпіричного психодіагностичного дослідження з обраної теми з вибіркою не менше 40 осіб. Для дипломних робіт вибірка може становити близько 40 осіб, для магістерських – 50 і більше. Обираючи тему без урахування того, як і з ким буде проведене дослідження, студент може зіштовхнутися з труднощами в процесі його організації та проведення.
- ✓ Актуальність теми, її наукову новизну та практичне значення. Звичайно студентська кваліфікаційна робота з психології не передбачає великих наукових відкриттів, проте має бути актуальною та містити елементи теоретичної та практичної значущості.

Важливо також, щоб курсова робота була написана у науковому стилі з посиланнями на праці першоджерел, монографій, статей вітчизняних та зарубіжних психологів щодо досліджуваної проблеми.

Отже, на **підготовчому етапі** здійснюється вибір теми наукового дослідження. Це робиться разом із науковим керівником з оглядом на рівень зацікавленості тематичним напрямком та на сприятливість реальних умов щодо виконання дослідницьких завдань. Тут також ураховуються

особисті попередні напрацювання в тій чи іншій сфері наукового пізнання.

2.3. Обґрунтування актуальності теми, постановка мети, завдань, об'єкту, предмету, гіпотези дослідження.

Після визначення теми необхідно провести роботу щодо її осмислення та *обґрунтування актуальності*. Тут передбачається попередня робота з відповідними інформаційними джерелами (підручниками, монографіями, періодичними фаховими виданнями, ресурсами мережі Internet тощо). Під час роботи над теоретичною частиною аналізу підлягають наукові праці, які орієнтовані на вирішення обраної проблематики. Метою такої роботи є визначення рівня розробленості напрямку, який цікавить дослідника. Тут необхідно визначити ті аспекти, які не достатньо розроблені або вивчені. Саме вони є джерелом щодо активізації подальшої дослідницької роботи.

У результаті такої початкової роботи виникають **гіпотези**, які є науковими припущеннями, що потребують емпіричної перевірки. Вони спонукають до побудови плану наукового дослідження, який передбачає визначення його: **мети, об'єкту, предмету та завдань**. При цьому слід враховувати, що між цими елементами плану та темою обов'язково має бути логічна узгодженість. Звичайно ж і результати, отримані в ході дослідження, мають перебувати в логічному зв'язку з виділеними складовими.

Об'єкт наукового дослідження – психічна реальність як така: процес або явище, що підлягають вивченню; психіка взагалі і людина зокрема; природне і соціальне буття людини в їх єдності; людина в її цілісності [4].

Предмет наукового дослідження міститься в межах об'єкта. Це конкретизована частина реальності, яка буде вивчатися дослідником.

Таким чином, "об'єктам виступає те, що досліджується, а предметом – те, що в цьому об'єкті має наукове пояснення, тобто як категорії наукового процесу вони співвідносяться між собою як загальне і часткове, предмет вивчає тему дослідження" [7].

Завдання наукового дослідження визначаються у відповідності до його мети. Вони мають відноситися до теоретичного, методичного та практичного аспектів дослідницької роботи.

Важливо спланувати *календарний графік* виконання дослідницьких

завдань. Допомога в цій справі надається з боку наукового керівника. Його поради є необхідними і при розробці всіх інших пунктів планування. Крім того, науковий керівник має здійснювати контроль над ходом роботи, проводити консультації, рекомендувати літературу. На заключному етапі дослідницької роботи він дає детальний відгук (у випадках виконання дипломної та магістерської робіт).

Кафедра, яка відіграє роль остаточної контрольної та експертної інстанції, має право визначати терміни попереднього та остаточного захисту студентами (магістрантами) дипломних та магістерських робіт. Через колегіальне рішення провідних фахівців, що формується на державній підсумковій атестації з психології, визначається оцінка результатів конкретних студентських наукових робіт. До уваги тут беруться як зміст відзиву наукового керівника, так і рецензії. У випадку захисту дипломних робіт (на бакалаврському рівні) вимагається одна рецензія від кваліфікованого фахівця, а у випадку захисту магістерської роботи – дві (зовнішня та внутрішня). Студент (магістрант) повинен ураховувати це при плануванні своєї наукової пошукової та аналітичної діяльності.

2.4. Етап роботи над змістом теоретичної та емпіричної частин наукового дослідження.

Цей етап студент повинен розпочати з ретельного ознайомлення з основними інформаційними джерелами, керуючись формулюванням обраної наукової теми. Тут передбачається робота з бібліотечними картотеками, довідниками, словниками, ресурсами мережі Internet.

Продуктом такої діяльності мають стати власні робочі картотеки та тезауруси. Е подальшому вони будуть виконувати роль основних координат пошуку необхідних літературних джерел, які мають бути ретельно опрацьованими. Але ці матеріали потрібно спершу подати до розгляду науковому керівнику. А вже потім, після відповідного узгодження та коригування, приступати до пошуків джерел основної теоретичної, методологічної та методичної інформації.

Отримавши відповідну літературу, студент повинен її уважно вивчити та законспектувати. В конспекті мають бути відображеними основні думки та погляди авторів, власні теоретичні узагальнення у вигляді коротких

висновків, думки та ідеї. На заключному етапі такої роботи слід переглянути всю сукупність зібраного матеріалу, ретельно проаналізувати його з метою вироблення цілісного уявлення щодо предмету вивчення та сформулювати попередній план роботи, який матиме відбиток під час друкування змісту наукового дослідження. Цей зміст повинен бути розміщеним на третій сторінці друкованої праці і має таку основну структуру:

Вступ.

I. Розділ 1. (Теоретична частина).

II. Розділ 2. (Прикладна частина, опис методики дослідження або Експериментальна частина).

III. Розділ 3. (Емпіричний розділ або Формуючий експеримент).

IV. Висновки.

V. Перелік використаної літератури.

VI. Додатки.

На етапі роботи над змістом слід деталізувати другий пункт змісту наукової праці, здійснивши його диференціацію на певні підрозділи. У такий спосіб будуть визначені окремі напрямки вивчення теоретичного матеріалу. Структура змісту після його побудови повинна бути поданою до розгляду науковим керівником.

Після погодження з керівником зміст стає базовим орієнтиром щодо подальшого оформлення наукової роботи. Всі розділи, які вказані в змісті повинні бути відображеними в рукописі і наповнені відповідним матеріалом. При його створенні варто дотримуватися всіх вимог сучасної граматики та нормативних документів, які окреслюють правила оформлення текстів студентських наукових робіт (див. розділи 2 та 3). У разі потреби перед вступною частиною наводиться перелік умовних позначень, термінів, скорочень, символів, які мають місце в тексті всієї роботи. Тут слід дотримуватися певних правил. Цей перелік слід подавати в двох колонках: у лівій колонці розміщують визначення, скорочення тощо; в правій – їх детальну розшифровку.

У вступі формулюються основні положення, які визначають увесь хід подальшої роботи. Завдання вступної частини – зорієнтувати читача у тематиці праці, представити тему роботи, дослідницьке завдання,

пояснити, чим важливе та цікаве звернення до даної теми, розкрити ширший історичний, суспільний та інтелектуальний контекст досліджуваного явища. Тут, зазвичай, відображають сучасний стан наукової проблеми та його оцінку, називаються прізвища науковців, які займалися досліджуваною проблематикою, вказують на актуальність обраної теми та обґрунтовують її. Варто вказати на зв'язок даного дослідження з існуючими науковими програмами, планами. Після цього друкуються визначення мети, об'єкту, предмету, гіпотези та завдання наукового дослідження. І, нарешті, вказується на його сутність та значущість отриманих результатів. Загальний об'єм вступної частини не повинен перевищувати 3-4 сторінок.

Загалом, вступ повинен представити науковому співтовариству головну думку праці та ті положення, які він збирається обґрунтувати та захистити в основній частині роботи.

Теоретична та експериментальна частини умовно позначаються як основна частина наукової роботи, хоча в змісті це словосполучення не друкується. В її окремих розділах здійснюють виклад змісту теми дослідження.

Теоретична частина починається з літературного аналітичного огляду, який, як правило, є першим розділом у тексті наукової роботи, присвячується огляду літератури. Цей етап роботи передбачає пошук необхідної літератури у бібліотеках та її опрацювання. Студент при цьому повинен показати вміння працювати з літературою, гарний рівень засвоєння вивченого матеріалу, наявність власної думки при оцінці отриманої інформації.

У кожному теоретичному розділі повинні бути обов'язково наведені погляди, думки, емпіричні факти дослідників, які працювали над вирішенням відповідних наукових проблем та завдань. Їх слід викладати для підтвердження певних тез у визначеній логічній послідовності. До кожного смислового блоку студент повинен формулювати доречні узагальнення та коментарі, висловлюючи і власні думки та міркування. Загалом кожний розділ повинен мати довершений вигляд і закінчуватися загальними висновками та відображенням основної ідеї.

У розділах, які відображають результати власних **емпіричних**

досліджень студента, потрібно подавати результати застосування методів (експерименту, наукового спостереження, анкет тощо) та методик дослідження (тестів, опитувальників, проєктивних методик тощо).

Як правило, експериментальна частина складає **другий** або третій розділ рукопису кваліфікаційної роботи. Він має містити як мінімум два підрозділи (параграфи).

У першому підрозділі робиться обґрунтування експериментального дослідження.

Для наповнення змісту емпіричної частини кваліфікаційної роботи необхідно попередньо провести обстеження певної вибірки згідно з наміченим планом з метою отримання емпіричного матеріалу.

2.5. Проведення емпіричного дослідження.

Для проведення емпіричного дослідження необхідно:

- ✓ Обрати валідні та надійні дослідницькі методи. Відомо, що не всі методи підходять для вивчення тих чи інших психологічних явищ. Наприклад, для дослідження інтелекту чи пам'яті не підходить методи спостереження, проте більш валідними буде метод тестів. Для вивчення суб'єктивних ставлень потрібно застосувати методи, які допоможуть їх виявити – наприклад, опитування: бесіда, інтерв'ю тощо.
- ✓ Сформувати вибірку дослідження. Вибірка формується відповідно до обраної теми. Якщо тема дуже вузька і специфічна, а методи дуже складні та громіздкі, то допускається менша кількість досліджуваних. Також кількість досліджуваних може залежати від складності проблеми, віку та специфіки вибірки. Наприклад, досліджувані таких категорій, як переможці спортивних змагань, обдаровані діти, хворі на певні рідкісні захворювання довгожителі і т.ін. апріорі не можуть бути у великій кількості. Тому за наявності вказаної специфіки досліджуваної проблеми та ступеня складності методів кількість досліджуваних обговорюється з науковим керівником.
- ✓ Стандартна кількість досліджуваних *для дипломної роботи* – близько 40 осіб. *Для магістерської* – від 50 і більше осіб.

Плануючи та проводячи дослідження, пам'ятайте про **етичні вимоги**.

- ✓ Респонденти мають дати дозвіл на це дослідження, тобто воно має бути добровільним, за винятком прихованого спостереження, природного експерименту та інших методів, що не передбачають згоди досліджуваних і повинні мати чітке обґрунтування.
- ✓ Ваше дослідження не повинно шкодити взаєминам та психологічному комфорту досліджуваних, наносити їм моральні, психологічну чи іншу шкоду.
- ✓ Імена та прізвища досліджуваних шифруються (наприклад, Олена Л., О.Л. тощо).

Досліджуваних слід забезпечити *стандартними бланками* для відповідей (паперовими чи електронними) або іншими необхідними матеріалами. Подбавши про це наперед, ви заощадите час проведення дослідження, зробите свою роботу охайнішою і швидше здійсните підрахунки.

2.6. Аналіз та інтерпретація результатів. Формулювання висновків (аналітичний етап).

При обробці результатів психологічного дослідження науковець шукає закономірності, аналізує отриману інформацію, здійснює класифікацію виокремлених фактів за явищ за типами, рівнями, класами та ін.

основні результати емпіричних досліджень наводяться у другому підрозділі експериментальної частини, а також здійснюється їх обговорення. Тут потрібно реалізувати завдання дослідження й підтвердити чи спростувати гіпотезу. На цьому етапі створюється власне наукове знання, що передбачає опис, аналіз, пошук зв'язків і залежностей між подіями і явищами. Дослідник повинен зіставити, осмислити отримані ним дані, пояснити їх, відстежити та пояснити тенденції та закономірності. У цьому розділі отримані в ході дослідження дані можуть порівнюватися з результатами, одержаними іншими дослідниками.

Для *обробки отриманих результатів* використовуються методи математичної статистики, які об'єктивно демонструють особливості досліджуваних психологічних явищ, відмінність, взаємозв'язок між ними тощо.

Загалом другий підрозділ має закінчуватися висновками, в яких відображаються основні результати проведеного емпіричного

дослідження. Після завершення роботи над експериментальною частиною її слід подати на розгляд науковому керівнику.

Крім локальних висновків, які стосуються змісту окремих розділів у кінці рукопису друкуються загальні висновки, які стосуються як теоретичної, так й експериментальної частин. Аналіз висновків дає підстави говорити, зокрема, про підтвердження або спростування наукової гіпотези.

2.7. Заключний етап дослідження.

Завершуючи виконання кваліфікаційної наукової роботи, варто ще раз переглянути всі зібрані та надруковані матеріали, проаналізувати їх і у випадку встановлення помилок, недовиконань зробити потрібні виправлення, уточнення, корегування та доповнення в змісті рукопису. Можливо, що такої роботи потребуватиме список літератури та додатки. На цьому етапі, знову ж таки, з боку наукового керівника, передбачається допомога. Його думка буде вирішальною при здійсненні такої роботи. До того ж у випадках написання дипломних та магістерських робіт важливо враховувати зауваження рецензентів.

Зверніть увагу, що література та додатки мають бути оформлені згідно з правилами, чинними на день представлення роботи до захисту.

3. ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ, ЗМІСТУ, ОФОРМЛЕННЯ ТА ОБСЯГУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

3.1. Структурні компоненти кваліфікаційної роботи

За своєю структурою кваліфікаційна (дипломна) робота, як правило, складається з таких елементів:

- ✓ титульна сторінки визначеного зразка;
- ✓ анотація та «ключові слова» (українською і англійською мовами) до однієї сторінки;
- ✓ зміст із зазначенням номерів сторінок кожного розділу та параграфів;
- ✓ перелік умовних позначень і скорочень (за необхідності);
- ✓ вступ;
- ✓ окремі розділи, що складаються з підрозділів і завершуються висновками;
- ✓ загальні висновки;

- ✓ список використаних джерел (у тому числі закордонних видань – мовою країн Європейського Союзу);
- ✓ додатки (таблиці, діаграми, ілюстрації, документи, розрахунки, методичні розробки, моделі, макети виробів тощо – за необхідності).

3.2. Обсяг кваліфікаційної роботи.

Загальний **обсяг** кваліфікаційної роботи становить від 50 до 80 сторінок – для магістерської роботи (без списку літератури та додатків).

Для *дипломної* роботи дозволяється від 40 до 70 сторінок. Проте за умов складності досліджуваного явища обсяг може варіюватися. Важливіше за обсяг роботи є те, наскільки розкрита тема дослідження, наскільки грамотно проведені та оброблені експериментальні дані та наявність обґрунтованих психологічно грамотних висновків дослідження.

3.3. Титульна сторінка і зміст роботи.

“Обличчям” кваліфікаційної роботи є **титульна сторінка**, з якої починається кваліфікаційна робота. Тут вказують установу (Міністерство освіти і науки України), повну назву вузу, назву кафедри, тему кваліфікаційної роботи, дані про виконавця роботи, дані про керівника та його науковий ступінь, місто і рік виконання роботи. Зразок оформлення титульної сторінки (див. **Додаток 1**).

Наступна сторінка, яка не нумерується, – це **зміст роботи**. Зміст включає в себе всі розділи кваліфікаційної роботи. Орієнтовний зразок оформлення змісту наведено в Додатку 2. У змісті вказуємо нумерацію сторінок кожного розділу (на відміну від плану, де номери сторінок розділів не вказуються).

Плануючи власну наукову працю, слід зважати на загальні вимоги та рекомендації: теми кожного розділу однаково важливі за своїм значенням; розділи повинні бути приблизно однакові за довжиною та охоплювати весь матеріал, що стосується теми, але не вміщувати нічого зайвого; теми і зміст окремих розділів не повинні «накладатися»; жоден із пунктів плану не повинен повторювати назви роботи.

Основні вимоги до оформлення тексту кваліфікаційної роботи описано у розділі 4.

3.4. Вступна частина кваліфікаційної роботи

Кваліфікаційна робота починається зі вступу, який займає 3-4 сторінки. Тут формулюються основні положення, які визначають весь хід подальшої роботи.

Завдання вступної частини – зорієнтувати читача у тематиці праці, представити тему роботи, дослідницьке завдання, пояснити, чим важливе та цікаве звернення до даної теми, розкрити ширший історичний, суспільний та інтелектуальний контекст досліджуваного явища. Загалом, вступ повинен представити науковому співтовариству головну думку праці та ті положення, які він збирається обґрунтувати та захистити в основній частині роботи.

У вступ входять: обґрунтування актуальності обраної теми, основні результати попередніх досліджень різних авторів щодо даної проблеми (описово і лаконічно), формулювання об'єкту, предмету, мети, гіпотези, завдань дослідження.

Заголовок „Вступ” робиться зверху по центру аркуша. Решта підрозділів (актуальність дослідження, об'єкт, предмет, мета, гіпотеза, завдання дослідження) пишуться з абзацу жирним або підкресленим шрифтом.

Висвітлення **актуальності** теми не повинно бути багатослівним. Спочатку кількома реченнями потрібно висловити головне – сутність проблеми та її актуальність. Далі коротко опишіть, що вже зроблено у висвітленні цієї проблеми, подайте лаконічний огляд літератури, покажіть, які її аспекти ще недостатньо розкриті. Обов'язково вкажіть прізвища дослідників. Важливо зазначити, які проблеми вирішить саме ваше наукове дослідження, чим воно корисне і потрібне для психологічної науки сьогодення.

Також автор вказує **наукову новизну, теоретичне та практичне значення** свого дослідження.

Визначаючи **об'єкт та предмет** дослідження пам'ятайте, що об'єкт – фрагмент, частина реальності, на яку спрямований науковий пошук. Об'єктом дослідження не можуть бути конкретні досліджувані, зв'язок між явищами та характеристики явища. Предмет дослідження – вузька чітко окреслена частина реальності, яку ви безпосередньо будете досліджувати. Це аспект психологічної реальності: психологічні властивості, стани,

процеси, функції, види поведінки, та спілкування, просторові, часові характеристики, характеристики інтенсивності, взаємовплив і взаємозв'язок між ними. Об'єкт дослідження задає більш широкий (але не занадто!) контекст аналізу.

Наприклад.

Тема: «Особливості моральної саморегуляції підлітків з девіантною поведінкою».

Об'єкт дослідження: моральна саморегуляція поведінки підлітка.

Предмет: моральна саморегуляція як умова запобігання девіантній поведінці.

Гіпотеза дослідження – логічно обґрунтоване припущення дослідника про наявність, відсутність чи зв'язок між явищами, про характер цього зв'язку, закономірності, динаміку явищ.

Гіпотеза дослідження: існує зв'язок між рівнем моральної саморегуляції та схильністю до девіантної поведінки; підлітки з високим рівнем моральної саморегуляції менш схильні до девіантної поведінки.

Гіпотеза може як підтвердитись, так і не підтвердитися. Негативний результат дозволить у майбутньому провести нові дослідження, висунути нові гіпотези. Не варто сприймати непідтверджену гіпотезу трагічно і тим більше – підтасовувати результати. В науці це неприпустимо. Із гіпотези виводяться мета й завдання дослідження.

Мета дослідження – це те, що повинно бути досягнуто у результаті роботи., її очікуваний результат роботи, що дозволяє вирішити поставлену у кваліфікаційній роботі проблему. Мета повинна відповідати темі дослідження.

Наприклад:

Мета: встановити, чи існує зв'язок між рівнем моральної саморегуляції та схильністю до девіантної поведінки; виявити шляхи формування моральної саморегуляції поведінки підлітків як умови запобігання їй відхилень.

Завдання дослідження повинні бути узгоджені з темою, метою, об'єктом і предметом дослідження. Формулюючи завдання дослідження, потрібно не описувати дії, а пояснювати, з якою метою ви робите той чи інший крок і як це сприяє досягненню мети.

Наприклад:

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати наукову літературу з питань моральної саморегуляції.
2. Виявити механізми формування моральної саморегуляції в підлітковому віці.
3. Вивчити рівні моральної саморегуляції та встановити схильність до девіантної поведінки.
4. Встановити, чи існує зв'язок між рівнем моральної саморегуляції і схильністю до девіантної поведінки у досліджуваних.

3.5. Вивчення та опис стану проблеми

Літературний аналітичний огляд, який, як правило, є першим розділом в тексті кваліфікаційної роботи, присвячується огляду літератури. Цей етап роботи передбачає пошук необхідної літератури у бібліотеках та її опрацювання. Студент при цьому повинен показати вміння працювати з літературою, гарний рівень засвоєння вивченого матеріалу, наявність власної думки при оцінці отриманої інформації.

При вивченні стану проблеми доцільна наступна **послідовність роботи**:

1. Ознайомитися з визначенням основних понять, які стосуються теми, використовуючи словники та енциклопедії. У них часто можна знайти посилання на найбільш відомі роботи у певній галузі і на вчених, які зробили основний внесок у дослідження явища, яке вивчається.
2. Скласти бібліографію з теми, яка вас цікавить, за допомогою систематичного каталогу. Слід продивитися декілька розділів каталогу, які потрапляють у смислове поле дослідження.
3. Ознайомитися з довідковими й бібліографічними виданнями з психології, суспільних наук.

Зробивши бібліографічну підготовку, ви будете мати уявлення про кількість публікацій з теми, що цікавить вас, про актуальність проблеми, зможете виділити авторів, які найбільше працювали з проблемою. Зверніть увагу і на ці поради:

- 1) Якщо ви читаєте книгу, що заслуговує на увагу, краще її конспектувати під час читання.

2) Можна переписати для себе висновки автора у тому вигляді, в якому вони викладені у роботі.

3) Дотримуйтесь у своїх конспектах системи позначень, яка дозволить вам впевнено розрізняти через деякий час уривки, що цитуються, скорочений виклад думок автора, ваші коментарі та примітки.

4) Доцільно вказувати у конспекті, до яких сторінок публікації відноситься кожний його фрагмент. Це абсолютно необхідно для цитат.

5) У конспекті роботи, який описує експериментальне дослідження, потрібно відзначити такі його характеристики:

- ✓ перелік використаних методик;
- ✓ опис оригінальних(авторських) методик;
- ✓ опис процедури експерименту;
- ✓ об'єм вибірки досліджуваних та її параметри.

6) Будь-який конспект потрібно починати з запису повних вихідних даних наукової роботи. При використанні джерел з мережі Internet обов'язково зазначаєте сайт, веб-адресу, створюйте посилання на веб-сторінку, з якої була взята інформація.

Зібрані матеріали можуть бути скомпоновані за хронологічним принципом, тобто ваш виклад буде описувати етапи дослідження проблеми вітчизняними та зарубіжними вченими.

Однак логічна побудова має переваги для поглибленого розуміння природи явища, яке вивчається.

Структура огляду літератури може бути приблизно такою.

1. Феноменологічний опис, тобто опис проявів, явищ, які є предметом дослідження. Область проявів, її частота, часові, просторові, інтенсивні характеристики.

2. Місце даного явища серед інших психічних явищ, тобто його взаємозв'язки, взаємовпливи. Фактори, які його обумовлюють. Явища, на які воно впливає.

3. Структура даного явища, тобто стійкі зв'язки між його компонентами, елементами.

4. Суть, природа явища. Визначення явища (одне або декілька).

5. Закономірності, яким підпорядковується явище.

6. Прикладне, практичне використання психічного явища(властивості, функції, або врахування його характеристики).

Зрозуміло, що побудова огляду літератури залежить від специфіки психічного явища, яке розглядається, міри його вивчення й інших факторів. Тому запропонована схема є приблизною.

В огляді літератури обов'язково повинні бути названі прізвища авторів, чиї ідеї або експериментальні результати ви переказуєте або узагальнюєте. Вкажіть конкретні публікації авторів або автора, який став для вас посередником, джерело інформації про автора, ідеї якого вас зацікавили. Звернення до праць інших авторів є абсолютно універсальною практикою і дозволяє показати, що вашу думку поділяють відомі та авторитетні дослідники, або, навпаки, покритикувати тих авторів, з думкою яких ви не погоджуєтесь. Однак, пам'ятайте, що дослівне запозичення чужого тексту, без посилання на джерело, називається плагіатом. Така робота до захисту не допускається.

Посилання на джерело, відповідно до його порядкового номеру у списку використаної літератури, наводиться у квадратних дужках. Воно вважається продовженням речення, тому крапка ставиться після нього. Посилання робляться як на весь використаний документ, так і на окремі його частини, а також групу документів (наприклад, [4; 12; 15]). Це означає, що наведена вами ідея висвітлена у працях під №№ 4, 12, 15 у вашому списку літератури.

Використовувати праці інших авторів можна шляхом **цитування, перефразування та узагальнення**.

Цитата, звичайно ж дослівна, не повинна бути надто довгою. Вона подається у лапках і супроводжується посиланням на джерело. Вилучення певних фрагментів із цитати позначається трикрапкою. Цитати, які є незавершеним реченням, граматично узгоджуються з авторським текстом.

Наприклад:

Т. Титатенко характеризує юнацький вік як «... найромантичніший, найсумніший, найтривожніший і, водночас, найщасливіший, найяскравіший період».

Ця ж цитата може виглядати і так: «Юнацький вік ... найромантичніший, найсумніший, найтривожніший і, водночас, найщасливіший,

найяскравіший період» [4, с.25]. Це посилання свідчить, що автор використав цитату з джерела № 4 на сторінці 25.

Якщо ви подаєте цитату, яку ви взяли не з першоджерела, а з роботи іншого автора, то у кінці цитати в дужках вказуєте джерело, з яким працювали. Наприклад: [Цит. за: Лавров М.С. Психологічний словник. К., 1998].

Окрім цитування, у літературному огляді використовуються перефразовування та узагальнення. Узагальнення дозволяє одним реченням передати зміст значного об'єму інформації. Більшу частину тексту складає перефразовування. При його застосуванні, автор прагне переказати думку якомога ближче до тексту, але використовуючи власну лексику, висловлюючи власну позицію. Досягти бажаного, уникаючи плагіату, можуть допомогти такі прийоми як: виділення основної думки, зміна структур речення, використання синонімів і обов'язкове посилання на джерело.

3.6. Розділ 2. Методи та методика дослідження

Розділ другий присвячується методам та методиці дослідження, Як правило, цей розділ складається з двох чи трьох підрозділів (параграфів). У першому параграфі робиться обґрунтування експериментального дослідження. Посилаючись на дослідження інших авторів, ви пояснюєте, чому вибрані саме ці методи та методики. Якщо використана методика широко вживана, то в тексті кваліфікаційної роботи можна обмежитися посиланням на автора і джерело, а сам текст представити в додатках. Розроблена самостійно методика (наприклад, план бесіди) наводиться повністю. У цьому параграфі описується і процедура дослідження: коли, за яких умов вона проводилась. Опис власної методики дослідження та процедури дослідження здійснюється в другому параграфі.

Приклад:

РОЗДІЛ II. МЕТОДИ ТА МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ МОРАЛЬНОЇ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ТА ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ

2.1 Методологічні засади дослідження моральної саморегуляції підлітків з девіантною поведінкою.

2.2 Методи, методика та процедура дослідження.

2.3. ...

Плануючи та проводячи дослідження, пам'ятайте про етичні вимоги. Ваше дослідження не повинно шкодити взаєминам та психологічному комфорту досліджуваних. Імена та прізвища досліджуваних шифруються. Наприклад: Олена Л.

Досліджуваних слід забезпечити стандартними бланками для відповідей чи іншими необхідними матеріалами. Подбавши про це наперед, ви заощадите час проведення дослідження, зробите свою роботу охайнішою і швидше здійсніте підрахунки. Усі продукти діяльності, отримані в ході дослідження (малюнки, опитувальні листи, протоколи бесід чи спостережень) *обов'язково зберігаються* і представляються в додатках.

Формуючи вибірку досліджуваних потрібно врахувати, що:

1. Кількість досліджуваних повинна бути не менше 40-50.
2. У виборці мають бути досліджувані обох статей в приблизно однаковій кількості (крім гендерних досліджень).

У разі, коли досліджуване явище складне чи багатоаспектне, розділ 2 може містити теоретичні відомості або інформацію прикладного характеру. Тоді дані щодо методів та методики дослідження розміщуються в третьому розділі разом з емпіричним матеріалом.

3.7. Опис та представлення результатів

У **третьому розділі** проводиться аналіз результатів дослідження. У цьому розділі ви маєте реалізувати завдання дослідження й підтвердити чи спростувати гіпотезу. На цьому етапі створюється власне наукове знання, що передбачає опис, аналіз, пошук зв'язків і залежностей між подіями і явищами. Дослідник повинен зіставити, осмислити отримані ним дані, пояснити їх, відстежити та пояснити тенденції та закономірності. У цьому розділі отримані в ході дослідження дані можуть порівнюватися з результатами, одержаними іншими дослідниками.

Наприклад:

РОЗДІЛ ІІІ. ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНІВ МОРАЛЬНОЇ САМОРЕГУЛЯЦІЇ У ПІДЛІТКІВ З ДЕВІАНТНОЮ ПОВЕДІНКОЮ.

3.1 Результати вивчення рівнів моральної саморегуляції підлітків.

3.2 Результати дослідження схильності підлітків до девіантної поведінки.

3.3 Встановлення взаємозв'язку між рівнем моральної саморегуляції та схильністю підлітків до девіантної поведінки.

Для обробки отриманих результатів використовуються методи математичної статистики, але всі громіздкі підрахунки описуються в додатках. У тексті ж наводяться формули, пояснення, результати та висновки.

Для полегшення сприймання кваліфікаційної роботи до неї вводяться **додатки**. Додатки до кваліфікаційної роботи мають бути оформлені як її продовження й розташовуються після списку літератури в порядку згадування у тексті. У додатки включають матеріали, що доповнюють основний текст, бланки і тексти методик, анкет, таблиці, де підсумовані й систематизовані експериментальні дані, малюнки, складні математичні обрахунки тощо.

Кваліфікаційна робота завершується **висновками**.

Формулювання загальних висновків є логічним завершенням кваліфікаційної (дипломної) роботи. Головна їх мета – узагальнити підсумки проведеної роботи. Висновки подаються у вигляді окремих лаконічних положень, методичних рекомендацій. Дуже важливо, щоб вони максимально відповідали поставленим завданням. Також рекомендовано формулювати висновки до кожного розділу кваліфікаційної (дипломної) роботи.

У висновках також розкривається значимість отриманих дослідником даних для теорії та практики, робляться короткі висновки до кожного розділу кваліфікаційної роботи, причому максимум уваги приділяється результатам, отриманим у третьому розділі. У цій частині роботи важливо висловити власну думку, але вводити нові факти, аргументи, ідеї на цій стадії не варто. Висновок повинен підсумовувати.

У цій частині роботи обов'язково вказується, чи виконані завдання дослідження і чи підтвердилася гіпотеза, подаються методичні рекомендації. Прийнято писати також про перспективи даного дослідження.

Обсяг цього розділу, як і обсяг вступу – 2-4 сторінки.

У висновках необхідно відображати не тільки те позитивне, що вдалося виявити в результаті вивчення теми, а й можливі недоліки та

проблеми, а також сформулювати конкретні рекомендації та пропозиції щодо їх усунення. У висновках слід наголошувати на якісних та кількісних показниках здобутих результатів, обґрунтовувати достовірність результатів дослідження, викладати рекомендації щодо вирішення порушених проблеми, удосконалення підходів до їх подальшого вивчення. У стислій формі, з логічною послідовністю викладаються зроблені автором узагальнення і висновки, які в подальшому складають основу доповіді студента під час захисту кваліфікаційної (дипломної) роботи перед Екзаменаційною комісією.

У кінці кваліфікаційної роботи (після основного тексту) додається **список використаних джерел**. Список літератури повинен відповідати темі кваліфікаційної роботи і відображати всі аспекти розглянутої проблеми. Список складається з 40-50 і більше джерел і складається тільки з тих праць, на які є посилання в тексті кваліфікаційної роботи. Підручники, статті з науково-популярних журналів чи книжок при написанні наукової роботи, якою є і кваліфікаційна робота, використовувати не варто. Список пишеться в алфавітному порядку (прізвища перших авторів або заголовків), вказується назва видавництва та рік видання. Усі літературні джерела подаються в списку тією мовою, якою вони написані. Спочатку перераховуються праці мовою з кириличною графікою, а потім праці написані мовами з використанням латиниці. Орієнтовний зразок оформлення списку літератури подано у Додатку 3.

3.8. Вимоги до оформлення тексту кваліфікаційної роботи

Науковий рукопис у кінцевому варіанті, який подається для розгляду та аналізу науковому керівнику, рецензентам та членам комісій, що працюють під час захисту курсових, дипломних та магістерських робіт, повинен мати таку структуру:

- 1) титульна сторінка;
- 2) зміст;
- 3) вступ;
- 4) основна частина (основні розділи роботи, до яких відносяться теоретична і практична частини дослідження);
- 5) висновки;

6) список використаної літератури;

7) додатки.

Кваліфікаційна (дипломна) робота виконується *державною мовою* або мовою, що вивчається відповідно до напрямку підготовки (спеціальності)

"Обличчям" рукопису наукової роботи студента є титульна сторінка, з якої вона починається. Тут вказують установу (Міністерство освіти і науки України), повну назву вузу, назву кафедри, тему кваліфікаційної роботи, дані про виконавця роботи, дані про керівника та його науковий ступінь, місто і рік виконання роботи. Зразок оформлення титульної сторінки (див. додаток №1).

Наступна сторінка, яка не нумерується, – це зміст роботи, в якому відображена вся структура рукопису. Зміст включає в себе всі розділи кваліфікаційної роботи. Орієнтовний зразок оформлення змісту наведено а додатку №2.

У змісті вказуємо нумерацію сторінок, на яких розміщено початок кожного розділу та підрозділу (на відміну від плану, де номери сторінок розділів не вказуються).

Плануючи власну наукову працю, слід зважати на *загальні вимоги та рекомендації*: теми кожного розділу однаково важливі за своїм значенням; розділи повинні бути приблизно однакові за об'ємом та охоплювати весь матеріал, що стосується теми, але не вміщувати нічого зайвого; теми і зміст окремих розділів не повинні "накладатися"; жоден із пунктів плану не повинен повторювати назви роботи.

Основні вимоги до оформлення тексту студентських наукових робіт та списку використаних літературних джерел описано у розділі 3.

Важливо! Сторінки всіх складових кваліфікаційної (дипломної) роботи підлягають наскрізній нумерації.

Текст кваліфікаційної роботи виконується на аркушах формату А4 за допомогою комп'ютерного набору. Текст роботи розміщують на одній стороні аркуша із дотриманням полів:

- ✓ поля зліва – 30 мм,
- ✓ справа – 10 мм,
- ✓ вгорі – 20 мм,
- ✓ внизу – 20 мм.

- ✓ Розмір шрифту основного тексту – 14 кегль,
- ✓ тип шрифту – Times New Roman,
- ✓ інтервал 1,5 пт,
- ✓ Вирівнювання – за шириною.
- ✓ Відступи перед, після абзацу – 0 пт,
- ✓ Абзацний відступ – 1,25 см.

На одній сторінці суцільного тексту має бути 28-29 друкованих рядків, а в рядку – 58-60 знаків із проміжками між словами включно.

Номери сторінок проставляються по верхньому правому краю, або в центрі. Нумерація проставляється починаючи зі Вступу. У кваліфікаційній роботі вступ буде 3-ю сторінкою. Титульний аркуш та зміст рахуються, але не нумеруються.

Заголовки структурних частин:

«ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкуються великими літерами симетрично до набору.

Заголовки підрозділів – маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять.

Кожну структурну частину кваліфікаційної роботи починають із нової сторінки.

У кваліфікаційній роботі, крім текстової форми, для представлення результатів можна використати і **графічні форми**: графи, стовпчикові діаграми, просторово-графічні описи, таблиці, графіки, ілюстрації. Вони становлять собою певний спосіб організації інформації, що дозволяє систематизувати і скоротити текст, представити його наочно.

Використовуючи графічні форми у тексті кваліфікаційної роботи, слід пам'ятати, що:

- ✓ на всі таблиці, графіки і т.ін. у тексті роботи повинні бути посилання;
- ✓ таблиці, графіки і т.п. вводяться у текст відразу після посилання на них, або на наступній сторінці;
- ✓ таблиці, графіки і т.ін. нумеруються по тексту: перша цифра означає номер розділу, а друга – порядковий номер графічної форми (наприклад, Табл. 3.1. – це перша таблиця третього розділу);

- ✓ таблиця, графік і т.д. відділяється від тексту однією стрічкою відступу (знизу і зверху);
- ✓ усі малюнки, таблиці, графіки тощо повинні обов'язково мати назву;

Таблиці включають такі елементи:

1. Нумераційний заголовок, у якому вказується порядковий номер таблиці.
2. Тематичний заголовок.
3. Заголовки граф таблиці (головка)
4. Основну частину, яка складається з боковика (заголовки рядків) та граф.

Усі графи та боковик повинні мати заголовки. Заголовки графи стосуються всіх даних цієї графи, а заголовок рядка – усіх даних цього рядка. Слово «Таблиця», вирівнюють по правому краю, а змістовну назву таблиці - по центру.

Наприклад,

Таблиця 2.1.

Кількість досліджуваних із різним рівнем сформованості здатності до спільної діяльності в експериментальній і контрольній вибірках

Рівні розвитку здатності до спільної діяльності	Експериментальна вибірка		Контрольна вибірка	
	Початковий зріз	Кінцевий зріз	Початковий зріз	Кінцевий зріз
високий	2	5	3	4
середній	6	9	5	6
низький	7	1	7	5

Якщо таблиця містить велику кількість рядків, її можна перенести на наступний аркуш. У цьому разі нумераційний та тематичний заголовки вказують один раз над першою частиною таблиці, а над іншими частинами пишуть слова „Продовження таблиці” та номер таблиці.

Наприклад:

Продовження таблиці 2.1.

У тексті таблицю розміщують після першої згадки про неї, а посилання на таблиці в тексті подаються у скороченому вигляді:

Наприклад: Як показано у таблиці 2.1., першокласники краще виконали завдання, ніж дошкільники.

Повторні посилання на таблицю починаються зі слів „дивись”: (Див. табл. 2.1.).

Гістограми, полігони, графіки малюнки теж обов’язково підписують. Назву повинні мати і вісі. Всі умовні позначення виносяться під (за) графічне зображення і позначаються:

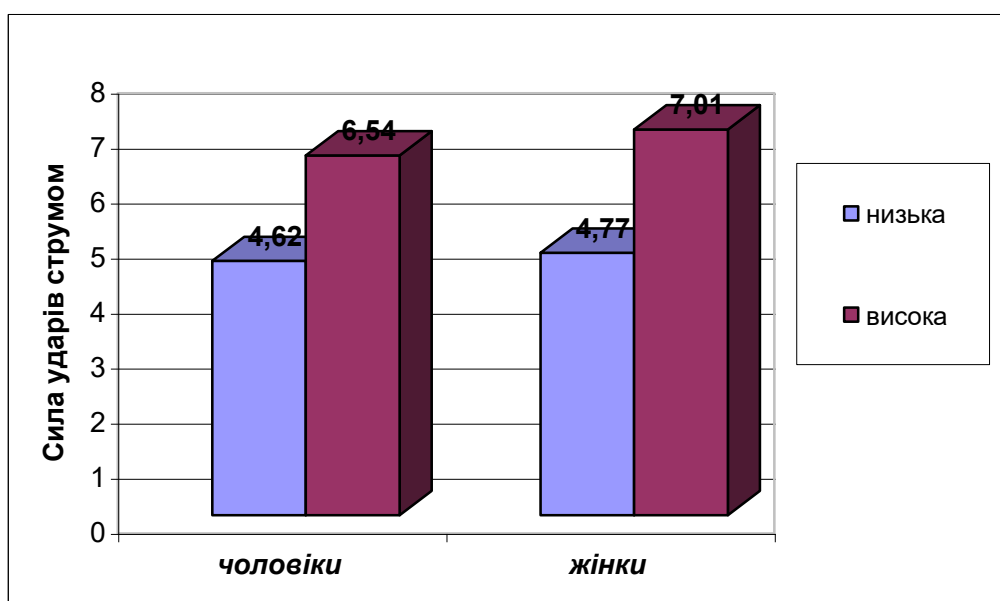

Рис. 3.1. Оцінка агресивності досліджуваних за силою ударів струмом

Кожен додаток починають із нової сторінки. У верхньому кутку праворуч пишуть слово „Додаток” і його порядковий номер. Якщо в роботі є лише один додаток, то його не нумерують. Нижче, посередині рядка, пишуть заголовок.

Наприклад:

Додаток 2

Розрахунок коефіцієнта кореляції у експериментальній групі

4. ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ.

4.1. Підготовка студента до захисту

Виконану і відповідно оформлену кваліфікаційну роботу студент подає науковому керівнику, який оцінює її теоретичний рівень, якість виконання дослідження, рівень здобутих знань та навичок, вміння аналізувати отримані результати, логічність та аргументованість думки, доцільність та обґрунтованість рекомендацій та рекомендує (чи не рекомендує) роботу до захисту. Тож студент допускається до захисту кваліфікаційної роботи лише після перевірки її науковим керівником.

Обов'язковим моментом допуску до захисту є перевірка роботи на плагіат.

Максимальний обсяг цитувань для кваліфікаційних (дипломних) досліджень не повинен перевищувати 40% від загального обсягу тексту, а робота допускається до захисту за умови, якщо її текст визнається оригінальним (з високою унікальністю) в межах 85-100%.

Отримавши відгук наукового керівника, студент подає кваліфікаційну (дипломну) роботу на кафедру та на рецензування. Не пізніше як за два тижні до захисту, відповідно із затвердженим графіком засідань Екзаменаційної комісії кафедра на підставі відгуку наукового керівника та рецензії (рецензій) надає рекомендацію щодо захисту кваліфікаційної (дипломної) роботи студента. Не пізніше як за п'ять днів до захисту кваліфікаційна (дипломна) робота разом із рецензією (рецензіями), відгуком наукового керівника передається в деканат для Екзаменаційної комісії.

Екзаменаційній комісії можуть надаватися також інші матеріали, що характеризують наукову та практичну значущість роботи (опубліковані статті, тези наукових доповідей за темою дослідження; акти впровадження результатів дослідження; розроблені та виготовлені студентом макети, моделі, пристрої тощо). Наявність таких матеріалів підвищує цінність кваліфікаційної (дипломної) роботи та враховується при її оцінюванні.

До захисту кваліфікаційної (дипломної) роботи допускаються студенти, які повністю виконали всі вимоги навчального плану.

4.2. Перелік і порядок обов'язкових процедур, за умови успішного проходження яких кваліфікаційна робота

допускається до захисту²

Кваліфікаційна робота виконується за темою, затвердженою на засіданні кафедри загальної та практичної психології та наказом ректора.

Згідно графіка підсумкової атестації, передбачено наступні процедури:

1. Перевірка на плагіат. Проводить офіційно призначена особа. Для перевірки кваліфікаційних робіт використовується ліцензійна система перевірки академічних текстів на виявлення текстових запозичень Strike Plagiarism (система рекомендована Міністерством освіти та науки України для використання в закладах вищої освіти на основі укладеного з компанією Plagiat.pl Меморандуму). Кваліфікаційна робота не повинна містити академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. У разі порушення академічної доброчесності здобувачем вищої освіти, він притягується до академічної відповідальності згідно Закону України «Про освіту».

Магістранту необхідно надіслати свою роботу в електронному вигляді (розділи основної частини і висновки) на адресу кафедри загальної та практичної психології kaf.psy@ndu.edu.ua За результатами перевірки видається протокол перевірки та висновки щодо наявності у роботі текстових запозичень, та приймається рішення щодо допуску роботи до захисту.

2. Проведення попереднього захисту робіт, на якому оцінюється готовність випускника до підсумкової атестації. На попередній захист потрібно мати результати перевірки кваліфікаційної роботи на плагіат, чорновий роздрукований примірник кваліфікаційної роботи та виступити з доповіддю за темою роботи і надати підтвердження апробації магістерського дослідження.

3. Оформлення кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота оформлюється згідно вимог ДСТУ 3008-2015 «Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення» за методичними вказівками до виконання кваліфікаційної роботи магістра.

² Програма підсумкової атестації здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 053 Психологія. Освітньої програми «Психологія. Практична психологія. URL: <https://drive.google.com/file/d/1jx4hffQA7hvLj-clk0rf3MnPFWjMKmWr/view>

Кваліфікаційна робота оформлюється у твердій палітурці (брошується). Порядок зшивання роботи: титульний аркуш, анотація, зміст, вступ, розділи, висновки, список використаних джерел, додатки (не обов'язково).

Кваліфікаційна робота подається на кафедру у термін, передбачений графіком підсумкової атестації. До роботи додаються матеріали апробації, протокол аналізу звіту подібності, відзив наукового керівника.

4. Направлення на рецензування. Кваліфікаційні роботи рецензуються фахівцями, яких призначено і затверджено на засіданні кафедри. Рецензії додаються до кваліфікаційної роботи з підписами рецензентів у термін, передбачений графіком підсумкової атестації.

5. Допуск до захисту. Допуск робіт до захисту здійснюється завідувачем кафедри у час, передбачений графіком підсумкової атестації. Магістранти, які не виконали дані вимоги, до процедури захисту не допускаються.

4.3. Захист кваліфікаційної роботи

Захист проводиться на відкритому засіданні Екзаменаційної комісії, яка заслуховує виступ автора кваліфікаційної (дипломної) роботи, ознайомлюється з рецензією (рецензіями) на неї та відгуком наукового керівника.

На захисті наукових робіт студент у своїй доповіді повинен спершу повідомити членам комісії тему наукового дослідження. Далі він має викласти основний зміст, який стосується вступної частини рукопису та результатів експериментальної частини. В кінці доповіді повідомляються основні висновки щодо отриманих результатів.

Захист кваліфікаційної роботи – це запланована наукова дискусія, у ході якої студент повинен аргументувати свої власні судження, висновки. На захисті студент робить коротку доповідь (7-10 хвилин).

Для виступу перед Екзаменаційною комісією студентові надається орієнтовно **десять хвилин**, що відповідає, озвученню приблизно 5-7 сторінок тексту формату A4, написаного 14 шрифтом, інтервалом 1,5.

Усний виступ студента на відкритому засіданні Екзаменаційної комісії, як правило, містить:

- ✓ обґрунтування актуальності теми;

- ✓ визначення мети кваліфікаційної (дипломної) роботи, логіки реалізації конкретних завдань;
- ✓ розкриття сутності наукової новизни, теоретичної та практичної значущості отриманих результатів дослідження;
- ✓ виклад висновків, рекомендацій.

Студент зобов'язаний також по суті відповісти на запитання членів Екзаменаційної комісії та присутніх, дати аргументовані роз'яснення щодо критичних зауважень висловлених у рецензіях.

Під час виступу студент повинен продемонструвати рівень володіння матеріалом дослідження й аргументовано довести наукову та практичну цінність виконаної роботи, зокрема:

- ✓ виявити ґрунтовну обізнаність і належну ерудованість щодо обраної проблеми та предмета дослідження, в тому числі обізнаність у зарубіжних джерелах, в контексті своєї спеціальності;
- ✓ показати інноваційний характер самостійно отриманих результатів;
- ✓ поєднати виступ із використанням мультимедійних засобів, демонструванням таблиць, схем, виробів, пристроїв, установок тощо.

Отже, орієнтовна **структура виступу на захисті** може бути такою:

1. Актуальність та обґрунтування вибраної теми.
2. Об'єкт та предмет дослідження.
3. Гіпотеза дослідження.
4. Мета та завдання дослідження.
5. Основні робочі поняття і наукові положення, на які спирався автор.
6. Методика та методи дослідження.
7. Отримані результати.
8. Загальні висновки щодо кваліфікаційної роботи.

Особливу увагу слід приділити опису власного внеску у розробку проблеми, зокрема, емпіричній частині дослідження.

Після доповіді студент відповідає на запитання присутніх на захисті.

Підсумкова атестація³ здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПП «Психологія. Практична психологія» за спеціальністю 05 Соціальні та поведінкові науки проводиться у формі публічного захисту кваліфікаційної роботи.

Списки допущених до захисту кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти подаються екзаменаційній комісії деканатом. До захисту не допускаються здобувачі вищої освіти, які не виконали навчальної магістерської програми і мають академічну заборгованість на момент подання до захисту кваліфікаційної роботи.

Деканат організовує ознайомлення членів екзаменаційної комісії з кваліфікаційними роботами здобувачів вищої освіти магістратури.

Публічний захист кваліфікаційних робіт відбувається перед екзаменаційною комісією (ЕК) та запрошеними стейкхолдерами. На засідання ЕК із захисту кваліфікаційних робіт на кожну роботу подаються такі матеріали: Подання голові ЕК щодо захисту кваліфікаційної (дипломної) роботи, у якому містяться довідка про успішність, висновок керівника, висновок випускової кафедри загальної та практичної психології; кваліфікаційна робота та папка з матеріалами про апробацію наукового дослідження; відзив наукового керівника; дві рецензії; зведена відомість успішності.

Перед захистом здобувач вищої освіти зобов'язаний ознайомитися з відзивом наукового керівника і рецензіями, проаналізувати їх та підготувати відповіді на зауваження. Захист кваліфікаційних робіт проводиться на відкритому засіданні ЕК за участю не менш як половини її складу при обов'язковій присутності голови комісії.

Дата захисту визначається графіком засідань екзаменаційної комісії, що затверджується наказом ректора і доводиться деканатами до відома голови, членів ЕК, здобувачів вищої освіти. Цим наказом призначається секретар комісії, який має забезпечувати відповідне документування роботи ЕК.

Процедура захисту кваліфікаційної роботи здобувачів вищої освіти

³ Програма підсумкової атестації здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 053 Психологія. Освітньої програми «Психологія. Практична психологія». URL: <https://drive.google.com/file/d/1jx4hffQA7hvLj-clk0rf3MnPFWjMKmWr/view>

магістратури складається з:

- доповіді здобувача вищої освіти, яка ілюструється презентацією;
- відповідей на запитання членів ЕК;
- відповідей на зауваження рецензентів та наукового керівника;
- підсумків захисту кваліфікаційної роботи (дається оцінка кваліфікаційній роботі кожного здобувача вищої освіти).

Здобувач вищої освіти готує до захисту доповідь та ілюстративний матеріал у вигляді мультимедійної презентації, які відображають результати дослідження, основні висновки, узагальнення та пропозиції, що містяться в роботі. Необхідну кількість та зміст ілюстрацій доповідач визначає самостійно та погоджує з керівником.

Захист кваліфікаційної роботи розпочинається з доповіді магістранта, який протягом 10 хвилин повинен викласти:

- актуальність теми;
- структуру роботи;
- об'єкт дослідження;
- зміст проведеного теоретичного й емпіричного дослідження та його основні результати.

Члени ЕК, які присутні на захисті, ставлять доповідачу запитання з метою визначення

рівня його загальнотеоретичної і професійної підготовки та наукової ерудиції. Після відповіді на запитання слово надається науковому керівникові для характеристики й оцінки кваліфікаційної роботи. У разі його відсутності з поважної причини відзив повинен бути оприлюднений одним із членів ЕК. Потім оголошуються рецензії на кваліфікаційну роботу, яка захищається.

Під час захисту ведеться протокол засідання ЕК. Окремо відзначається думка членів ЕК про наукову і практичну цінність кваліфікаційної роботи та їх рекомендації щодо підсумкової оцінки. Загальний захист кваліфікаційної роботи здобувачів магістратури, як правило, не перевищує 30 хвилин.

Випускники, які отримали під час захисту незадовільні оцінки, відраховуються з університету і їм видається академічна довідка про навчання в магістратурі. Для повторного захисту кваліфікаційна робота

може бути прийнята лише через рік.

На підставі рецензій, відзиву наукового керівника та результатів захисту кваліфікаційної роботи екзаменаційна комісія приймає вмотивоване рішення стосовно кожного здобувача щодо оцінки кваліфікаційної роботи та присвоєння їй автору кваліфікації магістра. Рішення екзаменаційної комісії щодо оцінки знань, виявлених під час підготовки та захисту кваліфікаційної роботи, а також присвоєння здобувачу вищої освіти кваліфікації та видачі йому відповідного диплома приймається на закритому засіданні відкритим голосуванням більшістю голосів членів комісії, які брали участь у засіданні.

Після обговорення підсумків захисту на закритому засіданні ЕК оприлюднюється її рішення. У разі незгоди членів ЕК щодо оцінки певної кваліфікаційної роботи і однакої кількості голосів голос голови є вирішальним.

Результати захисту кваліфікаційних робіт оголошуються в день захисту після оформлення протоколів екзаменаційної комісії. Секретар комісії веде протоколи захисту і присвоєння кваліфікації, які підписуються головою і членами ЕК і здаються в навчальний відділ. Після захисту усі кваліфікаційні роботи виставляються у репозиторій НДУ ім. М. Гоголя і зберігаються на випусковій кафедрі протягом п'яти років.

За результатами успішного захисту кваліфікаційної роботи екзаменаційна комісія приймає рішення про присвоєння кваліфікації Магістра психології, практичного психолога і про видачу здобувачу вищої освіти диплома встановленого зразка.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ:

Критерії	Оцінка (в балах)
1. теоретичний рівень (змістовність та глибина аналізу літературних джерел)	
2. самостійність аналізу опрацьованого матеріалу	
3. якість виконання дослідження	
4. вміння аналізувати отримані результати	
5. Вміння поєднати теоретичні надбання з емпіричним дослідженням та практикою:	
6. Оперування науковою термінологією	
7. логічність та аргументованість думки під час доведення гіпотези	
8. доцільність та обґрунтованість рекомендацій	
9. Вмілий виклад та знання матеріалу, що продемонстровані на захисті	
10.вміння обґрунтовувати власну думку на захисті	
11.Якість оформлення роботи	

Додаток 1

Зразок оформлення титульної сторінки кваліфікаційної роботи

30

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя

Кафедра загальної та практичної психології

30

**ОСОБЛИВОСТІ МОРАЛЬНОЇ
САМОРЕГУЛЯЦІЇ ПІДЛІТКІВ З
ДЕВІАНТНОЮ ПОВЕДІНКОЮ**

Кваліфікаційна робота
студента 2-го курсу
групи ПМ-21
факультету психології та соціальної
роботи
спеціальності 053 Психологія
Проценка Романа Івановича

Науковий керівник:
Лісовенко К.М.
доцент кафедри загальної та
практичної психології

Ніжин-2015

30

Додаток 2

Зразок оформлення змісту кваліфікаційної роботи

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ І. ПОНЯТТЯ МОРАЛЬНОЇ САМОРЕГУЛЯЦІЇ У ПСИХОЛОГІЇ	5
1.1 Поняття моральної саморегуляції	5
1.2 Зв'язок моральної саморегуляції з девіантною поведінкою підлітків	10
1.3 Моральна саморегуляція у підлітковому віці	16
РОЗДІЛ ІІ. МЕТОДИ ТА МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ МОРАЛЬНОЇ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ТА ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ	23
2.1 Методологічні засади дослідження моральної саморегуляції у підлітків з девіантною поведінкою	23
2.2 Методи, методика та процедура дослідження	30
РОЗДІЛ ІІІ. ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНІВ МОРАЛЬНОЇ САМОРЕГУЛЯЦІЇ У ПІДЛІТКІВ, СХИЛЬНИХ ДО ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ	36
3.1 Результати вивчення рівнів моральної саморегуляції підлітків ...	36
3.2 Результати дослідження схильності підлітків до девіантної поведінки	44
3.3 Встановлення взаємозв'язку між рівнем моральної саморегуляції та схильністю до девіантної поведінки у підлітків.....	57
3.4. Специфіка моральної саморегуляції у підлітків з девіантною поведінкою	60
ВИСНОВКИ	63
ЛІТЕРАТУРА	65
ДОДАТКИ.....	70

Зразок оформлення списку використаних джерел

Книги: один автор

Власова О. І. Педагогічна психологія : навчальний посібник. Київ: Либідь, 2005. 400 с.

Выготский Л. С. Вопросы детской психологии. Санкт-Петербург : СОЮЗ, 1997. 224 с.

Гончаренко С. М. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.

Гурська Л. І. Релігієзнавство : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : ЦУЛ, 2016. 172 с.

Книги: два автори

Урунтаева Г. А., Афонькина Ю. А. Практикум по детской психологии. Москва : Просвещение, 1995. 291 с.

Білобровко Т. І., Кожуховська Л. П. Філософія науки й управління освітою : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2015. 166 с.

Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 212 с.

Книги: три автори

Кузнецов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с.

Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с.

Книги: чотири і більше авторів

Бікулов Д. Т., Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 360 с.

Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с.

Автори та редактори / упорядники

Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія : навч. посіб. / за ред. М. П. Бутко. Київ : ЦУЛ, 2016. 232 с.

Естественный эксперимент и его школьное применение / под ред. проф. А. Ф. Лазурского. Петроград : Изд-е К. Л. Рикерта, 1918. 192 с.

Дахно І. І., Алієва-Барановська В. М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с.

Без автора

Криміналістика : конспект лекцій / за заг. ред. В. І. Галана ; уклад. Ж. В. Удовенко. Київ : ЦУЛ, 2016. 320 с.

Миротворення в умовах гібридної війни в Україні : монографія / за ред. М. А. Лепського. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2017. 172 с.

Базова програма розвитку дитини дошкільного віку “Я у Світі” / наук. ред. О. Л. Кононко. Київ : Світич, 2008. 430 с.

Багатотомні видання

Запорожец А. В. Проблемы развития психики ребенка: Избранные психологические труды. В 2-х т. / под ред. В. В. Давыдова, В. П. Зинченко. Т. 1. : Психология развития. Москва : Педагогика, 1986. С. 223-232.

Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків : Право, 2009. Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / заг. ред. Ю. П. Битяк. 576 с.

Літературознавча енциклопедія : у 2 т. Т. 2 : М-Я / авт.-уклад. Ю. Ковалів. Київ. 2007. 624 с.

Автореферати дисертацій

Дзюбо Л. В. Психологічні особливості ранньої шкільної дезадаптації і шляхи її подолання : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / НПУ ім. М.П.Драгоманова. Київ, 2000. 196 арк.

Кулініч О. О. Право людини і громадянина на освіту в Україні та конституційно-правовий механізм його реалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Маріуполь, 2015. 20 с.

Дисертації

Назарук О. М. Вікові особливості розуміння особистого досвіду : дис... канд. психол. наук: 19.00.07 / АПН України; Інститут психології ім. Г.С.Костюка. К., 2004. 213 арк.: рис.

Вініченко С. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с.

Частина видання: книги

Сердюк Л.З. Основні психологічні механізми самовдосконалення та самотворення особистості *Самотворення у розвитку особистості*: науково-методичний посібник / Л. З. Сердюк, Т. М. Яблонська, О. І. Пенькова.,

Н. Д. Володарська та ін. / за ред. Л. З. Сердюк. К.: Педагогічна думка, 2015. С. 15-20.

Алексеев В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. *Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні*: монографія. Чернівці, 2012. С. 151–169.

Частина видання: матеріалів конференцій (тези, доповіді)

Богущ А. М. Підготовка педагогічних кадрів до реалізації принципу наступності дошкільної і початкової ланок освіти. *Гуманізація навчально-виховного процесу*: збірник наукових праць (спецвипуск): матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. “Реалізація принципу наступності дошкільної та початкової ланок у контексті суб’єктної парадигми освіти” (Слов’янськ, 17-18 травня 2007 р.) / за заг. ред. проф. В. І. Сипченка. Слов’янськ: Видавничий центр СДПУ, 2007. С. 3-8.

Соколова Ю. Особливості впровадження проблемного навчання хімії в старшій профільній школі. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку медичних, фармацевтичних та природничих наук*: матеріали III регіон. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 29 листоп. 2014 р. Запоріжжя, 2014. С. 211–212.

Частина видання: довідкового видання

Пирожкова Ю. В. Благодійна організація. *Адміністративне право України*: словник термінів / за ред.: Т. О. Коломєць, В. К. Колпакова. Київ, 2014. С. 54–55.

Частина видання: продовжуваного видання / газет, журналів

Заика Е. Экспериментальная психология памяти: основные методики и результаты исследований. *Практична психологія та соціальна робота*. 2002. №9-10. С. 10-17.

Дубогай О. Д. Щоденник здоров’я школяра. *Валеологія*. 2019. №7, квітень. С. 2–6.

Александровская Э. М., Лусканова Н. Г. Психологические трудности при адаптации детей к школе. *Гигиена и санитария*. 2014. № 3. С. 27-30.

Інтернет-ресурси

Берташ В. Пріоритети визначила громада. *Голос України*: електрон. версія газ. 2012. № 14 (5392). Дата оновлення: 04.08.2012. URL: <http://www.golos.com.ua/userfiles/file/040812/040812-u.pdf>

(дата звернення: 06.09.2021).

Зимняя И. А. Ключевые компетенции – новая парадигма результатов современного образования. *Интернет-журнал „Эйдос”*. 2006. 5 мая. URL: <http://www.eidos.ru/journal/2006/0505.htm> (дата звернення: 16.11.2020).

Кожухівський А. Д. Імітаційне моделювання систем масового обслуговування [Електронний ресурс] : практикум / Черкас. держ. технол. ун-т. Електрон. текст. дані. Черкаси, 2009. 1 електрон. опт. диск. (CD-R).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Наказ МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації». Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0155-17>
2. Журавльова Л. П., Котлова Л. О., Пирог Г. В. Методичні рекомендації до написання магістерських робіт з психології. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 48 с.
3. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання: ДСТУ 8302:2015. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 16 с.
4. Кислий В.М. Організація наукових досліджень : навчальний посібник / В.М. Кислий. Суми : Університетська книга, 2011. 224 с.
5. Магістерська робота: методика підготовки: посібник Т. О. Долбенко, І. С. Бондар, Ю. І. Горбань, В. А. Русавська. Київ: Видавництво Ліра-К, 2016. 140 с.
6. Методичні рекомендації до написання курсових робіт з психології / уклад. К. П. Гавриловська, Л. О. Котлова. Житомир, 2015. 34 с.
7. Основи методології та організації наукових досліджень : навч. посібник / за ред. А. Є. Конверського. К. : Центр учбової літератури, 2010. 352 с.
8. Основи наукових досліджень : навч. посібник / за ред. В.І.Саюк, Є.Р.Чернишової. К.: Педагогічна думка, 2012. 144 с.
9. Основні вимоги до дисертацій та авторефератів дисертацій. Бюлетень ВАК України. 2007. № 6. С. 9-17. 12.
10. Приклади оформлення бібліографічного опису відповідно до ДСТУ 8302:2015 URL: <http://aphd.ua/pryklady-oformlennia-bibliohrafichnoho-opysu-vidpovidno-do-dstu-83022015/>
11. Цехмістрова Г.С. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2012. 352 с.

Навчальне видання

Кошова І. В., Кресан О. Д.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ З ПСИХОЛОГІЇ. ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 053 ПСИХОЛОГІЯ

Методичні рекомендації

Технічний редактор – І. П. Борис

Видання друкується за авторським редагуванням

Підписано до друку 21.09.2021 р.
Гарнітура Times New Roman
Замовлення № 356

Формат 60х84/16
Обл.-вид. арк. 10,50
Ум. друк. арк. 5,21

Папір офсетний
Ел. вид-ня

Видавництво
Ніжинського державного університету
імені Миколи Гоголя.
м. Ніжин, вул. Воздвиженська, 3/4
(04631) 7-19-72
E-mail: vidavn_ndu@ukr.net

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2137 від 29.03.05 р.